

XORIJIY VA MAHALLIY KARTOSHKKA NAVLARINING FIZIOLOGIK VA MAHSULDORLIK KO'RSATKICHLARIGA NAMLIK DARAJALARI TA'SIRINI BAHOLASH

Zoyirova Shaxnoza Umarovna
shakhnozazoyirovas@gmail.com

Mavzuning dolzarbligi. Kartoshka (*Solanum tuberosum* L.) dunyo bo'yicha eng muhim oziq-ovqat ekinlaridan biri hisoblanadi va uning hosildorligi ko'p jihatdan agroiqlimiy omillarga, ayniqsa tuproq namligiga bog'liq. Suv yetishmovchiligi o'simlik organizmida kechadigan asosiy fiziologik jarayonlar, jumladan fotosintez, transpiratsiya va modda almashinuviga salbiy ta'sir ko'rsatadi. O'zbekiston sharoitida iqlimning quruq va keskin kontinental bo'lishi sababli kartoshka yetishtirishda optimal sug'orish rejimini aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, mahalliy va xorijiy navlarning namlikka nisbatan reaksiyasini o'rganish ilmiy jihatdan dolzarb bo'lib, ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi turli namlik darajalarida kartoshka navlarining fiziologik va mahsuldorlik ko'rsatkichlarini baholashdan iboratdir.

Material va metodlar. Tadqiqot dala sharoitida olib borilib, unda mahalliy va xorijiy kartoshka navlari tanlab olindi. Tajriba uch xil namlik darajasida tashkil etildi: optimal (70–75%), o'rtacha (50–55%) va past (30–35%). O'simliklarning fiziologik holatini baholash uchun barg yuzasi maydoni, fotosintez intensivligi, transpiratsiya darajasi va umumiy biomassa to'planishi kabi ko'rsatkichlar o'rganildi. Bundan tashqari, hosildorlik ko'rsatkichlari sifatida tuganaklar soni va umumiy hosil miqdori (t/ga) hisobga olindi. Olingan natijalar statistik tahlil usullari yordamida qayta ishlanib, variantlar o'rtasidagi farqlar solishtirildi.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, namlik darajasi kartoshka o'simligining o'sishi va rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Optimal namlik sharoitida o'simliklarda barg yuzasi kengayib, fotosintez intensivligi yuqori

darajada bo'ldi hamda biomassa to'planishi faol kechdi. Natijada maksimal hosildorlik kuzatildi. O'rtacha namlik sharoitida bu ko'rsatkichlar biroz pasaygan bo'lsa, past namlik sharoitida o'simliklarda stress belgilari, jumladan barglarning sarg'ayishi va qurishi kuzatildi. Natijada hosildorlik 30–40% gacha kamaydi. Shu bilan birga, xorijiy navlar yuqori hosil ko'rsatkichlarini namoyon etgan bo'lsa, mahalliy navlar qurg'oqchilikka nisbatan chidamliroq ekanligi aniqlandi.

Xulosa. Tadqiqot natijalariga ko'ra, namlik darajasi kartoshka o'simligining fiziologik jarayonlari va hosildorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Optimal sug'orish sharoitida maksimal hosil olinadi, past namlik esa hosildorlikni keskin kamaytiradi. Mahalliy navlar qurg'oqchilikka nisbatan chidamliroq bo'lsa, xorijiy navlar yuqori hosildorlik salohiyatiga ega ekanligi aniqlandi. Shu asosda, qishloq xo'jaligida suv resurslaridan samarali foydalanish va navlarni to'g'ri tanlash orqali yuqori hosildorlikka erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ван Лоон К.Д. Влияние водного стресса на рост и урожай картофеля. – *American Potato Journal*, 1981.
2. Шок К.К., Перейра А.Б. Управление орошением картофеля. – Орегон: Университет штата Орегон, 2003.
3. Хаверкорт А.Ж. Управление водным режимом при выращивании картофеля. – *Potato Research*, 1990.
4. Леви Д., Вейё Р.Е. Адаптация картофеля к дефициту влаги. – *American Journal of Potato Research*, 2007.
5. Монневё П., Рамирес Д.А. Засухоустойчивость картофеля. – *Field Crops Research*, 2013.
6. Лорх А.Г. Картофель. – Москва: Колос, 1986. – 280 с.
7. Писарев Б.А. Физиология картофеля. – Москва: Агропромиздат, 1990. – 320 с.
8. Жученко А.А. Адаптивное растениеводство. – Москва: Колос, 2001. – 450 с.

9. Балагуров В.А. Влияние водного режима на урожай картофеля. – Санкт-Петербург, 2005. – 210 с.

10. Абдурахмонов И.Ю. Ўсимликлар физиологияси ва биокимёси. – Тошкент: Фан, 2012. – 500 б.

11. Юсупов С.Ю. Картошка етиштириш технологияси. – Тошкент: Мехнат, 2018. – 220 б.

12. Турсунов Х.Т. Суғориш режимларининг экинлар ҳосилдорлигига таъсири. – Тошкент, 2015. – 300 б.

13. Қодиров З.Қ. Қишлоқ хўжалик экинларида сув режими. – Тошкент: Фан, 2010. – 280 б.

